

ביאורים

¹⁷⁷ שבע טענות כנגד נצחיות התורה

מהדורת אור עציון

ישנם הסוברים שאין סתירה בין נתינת התורה וקיומה על ידי הבורא ליכולתו לבטלה, והביאו לכך שבע טענות:

טענה ראשונה - אנשים מדמים את התורה לחיים ומוות, כמו שהבורא נתן לאדם חיים ובשלב כל-שהוא הוא עתיד למות, כך גם התורה ניתנה לבני האדם ובשלב כלשהוא היא אמורה להתבטל.

¹⁷⁸ אולם על טענה זו יש שתי תשובות: 1. המוות אינו סותר את החיים, אלא החיים בעולם הזה הם הדרך לעולם הבא, ואם כן האדם מקבל חיים גופניים על מנת שיום אחד הם יסתיימו והוא יעבור לעולם הבא. לעומת זאת, ביטול התורה סותר את נתינתה, מפני שכל תורה שתבוא אחריה עתידה להתבטל - התורה השנייה תבטל את הראשונה והשלישית תבטל את השנייה וכך הלאה, וזה דבר שאינו הגיוני. 2. לתורה יש מטרה אחרת שאליה היא מביאה - להכשיר את בני האדם לחיי העולם הבא, ואם מטרתה של התורה השנייה היא לבטל את התורה הראשונה ולהחליף אותה, אם כן המטרה שלה היא עצם היותה ולא הבאת האדם לעולם הבא.

¹⁷⁹ **הטענה השנייה** - אדם חי מחויב לשמור את התורה, וכשהוא נפטר התורה מתבטלת אצלו. אם כן אפשר הדבר שהתורה תתבטל.

אולם ההשוואה אינה נכונה, משום שהמת לא חייב בכלל בתורה - כל עוד האדם היה חי הוא היה חייב, וכשנפטר הוא נעשה פטור מן התורה ואין כאן שום ביטול. ועוד, ישנו כלל חשוב: "אין דנין אפשר משאי אפשר" (סוכה ג, ב) - לא ניתן להשוות בין המתים, שאינם יכולים לקיים את התורה ופטורים ממנה (אי אפשר), למצב בו אפשר להמשיך לקיים את התורה הקודמת ואין צורך לבטלה ולעבור לתורה חדשה (אפשר).

¹⁸⁰ **הטענה השלישית** מבוססת על העובדה שישנן מצוות שאנו פטורים מהם בחלק מהזמן, למשל שבת - אנו שומרים את השבת רק יום אחד בשבוע, ובמשך שאר השבוע היא מתבטלת, וכן צום יום כיפור, אנו חייבים בו רק יום אחד בשנה ובשאר השנה היא מתבטלת, כך גם נאמר על התורה שחייבים לקיימה תקופה מסוימת, ואחר כך פטורים ממנה.

¹⁸¹ אולם גם השוואה זו אינה נכונה, מפני שאלו הן מצוות מיוחדות שכל עניינן הוא חוסר התדירות, למשל, אם בכל יום הייתה שבת, העולם לא היה מתקיים מפני שלא היה לאדם אוכל ובגד ומגורים, וכך גם יום הכיפורים - לא ניתן לצוות את האדם לצום כל יום, שהרי הוא ימות. לעומת זאת ברור שאפשר לצוות את בני האדם לקיים את התורה כל הזמן, ואף אחד לא יפגע מכך.

¹⁸² **הטענה הרביעית** מבוססת על השוואה למצבם של בני האדם - יש עשירים שמתרוששים וישנם עניים שמתעשרים, ישנם עיוורים שפתאום מתחילים לראות וכן להפך, והקדוש ברוך הוא עושה זאת בזמן שהוא רואה לנכון. כך גם בעניין התורה - ה' נתן אותה בזמן מסוים, ולאחר זמן הוא מבטל אותה.

¹⁸³ אולם לא ניתן להשוות בין הדברים, מפני שכל אחד מן המעשים שתוארו הינו שכר או עונש הקורים בעולם בגלל מעשים שנעשו - על מעשים טובים מקבלים שכר טוב ואילו על מעשים רעים מקבלים עונש. אולם התורה אינה שכר או עונש על מעשים אחרים שעשה האדם. ואם יעלה על לב האדם לומר כן, נוכיח לו שהתורה אינה תגמול, מפני שהתורה הראשונה לא יכולה להיות תגמול לשום דבר, שהרי לא הייתה לפני שום תורה אלא היא הראשונה ואם כן לא היו לפני שום מצוות ועבירות. דבר זה מוכיח שהתורה אינה תגמול על מעשים קודמים.

¹⁸⁴ **טענה חמישית** - אנו רואים שכל העולם משתנה ושום דבר לא נשאר באותו המצב, למשל - צבעו של התמר הוא בתחילה ירוק ולאחר מכן הוא נעשה אדום. וכשם שהטבע משתנה, גם התורה יכולה להשתנות.

¹⁸⁵ אולם אי אפשר להקיש מעניין זה על התורה, מפני שהטבע משתנה כחלק מתהליך של גדילה, אבל לתורה אין גדילה והשתנות, ואם אפשר לומר שיתכן שינוי בתורה, אם כן גם על כל תורה שתבוא לאחר מכן ניתן לומר שהיא תשתנה במשך הזמן, וכפי שהזכרנו לעיל דבר זה אינו מתקבל על הדעת.

¹⁷⁷ **וראיתי** למי שהוא מכשיר¹⁷⁷ הבטול בענין הזה שבעה מאמרים וחושב שהם מדריך העיון ושכלם לקיים, ואני רואה לזכרם ולזכור מה שיש עליהם מן התשובות.

ואמר, תחלתם הקשיתו¹⁷⁸ על החיים והמות, הוא אומר, פאשר פשר להחיות בחכמה ולהמית בחכמה, כן יתן התורה בחכמה ויבטלה בחכמה.¹⁷⁸ ויתבאר לי כי יש ביניהם הפרש גדול, כי לא החיה פי אם להמית, ולא נתן תורה לבטלה, כי המות היא דרך הנסיעה אל העולם הבא אשר היא הפונה¹⁷⁹, ולא נתן תורה בעבור לבטלה, כי התורה אלו הייתה בעבור לבטלה, לא היה אפשר לכל תורה מבלי בטול, ותבטל הראשונה בשניה והשניה בשלישית עד אין תכלית¹⁸⁰ וזה שקר. ועם זה אלו היה זה כן, היה בתורת השנית לעולם הפך וסתיירה. ובאור זה, שהתורה השנית יהיה בה הפונה וזלתה¹⁸¹, מפני שהיא תורה וזה משפט כל תורה, ותהיה היא הפונה מפני שהיא מבטלת הראשונה, וכן משפט כל מבטל שיהיה הוא הפונה הראשונה¹⁸², והוא מאמר יש בו דקות¹⁸³.

¹⁷⁹ **והשני** הקשיתו על המת, המצוים בתורה, וסוד התורה מהם במות, וראיתי שהמות לא היה אפשר¹⁸⁰ שלא יסיר התורה מן המתים, כיון שלא יפל עליהם צווי ולא אזהרה, ואין הקשה¹⁸¹ במה שאפשר בלעדיו על מה שאי אפשר בלעדיו, ואם לא יהיה אפשר בלעדיו הבטול¹⁸², עוד ישוב ההפך אשר זכרתי עם בטול כל תורה.

¹⁸⁰ **והשלישית** הקשיתו על מי שעושה ביום וישבת ביום אחר, ויצום ביום ויאכל ביום אחר, וזה גם כן מדריך ההכרח, כי האדם מפני שלא היה ביכולתו שיצום בכל יום ולא שישבת בכל יום, לא היה נכון שיצוהו הבורא בזה, והתורה יתכן לאדם שיעשנה בכל דור.

¹⁸² **והרביעית** הקשיתו על מה המעשיר ומוריש, מפקח¹⁸³ ומעור, עושה כל אחד מהם בעת שהוא טוב שיעשהו בו.¹⁸³ והסתכלתי מה שיש בין הדברים האלה, כי כל ההצלחות כבר שמים גמול¹⁸⁴ מי שעבד אותו, וכל היסורים שמים גמול מי שהמרה אותו, אבל התורה לא שמה גמול לא על העבודה ולא על ההמראה¹⁸⁵. ואלו היה טוען זה טען, היתה מפסידתו¹⁸⁶ עליו התורה הראשונה, מפני שתבטל שתהיה גמול לדבר שקדם לה כיון שאין תורה לפנייה.

¹⁸⁴ **והחמישי** הקשיתו על התאדם התמרה¹⁸⁷ אחר שהיא ירוקה, והדומה לזה.¹⁸⁵ ואלה כלם התבוננתי בהם והנה הם מחיבים אם בבניה והטבע או בהרגל¹⁸⁶, והתורה איננה כן, כי אם היתה כן היה מתחייב בטול כל תורה וישוב ההפך.

מכשיר - טוען שאפשר שיהא ביטול לתורה. **הקשיתו** - סברתו לדמות ולהשוות. **הפונה** - המטרה. **תכלית** - סוף. **זולתה** - אחרת, לא כמו מטרת הראשונה. **הפונה הראשונה** - אם התורה מראש ניתנה בעבור לבטלה, נמצא שכונת התורה השנייה מונחת כבר מהתחלה. **דקות** - דורש הבנה מעמיקה. **לא היה אפשר** - לא ייתכן. **ואין הקשה** - אין להשוות. **בלעדיו הבטול** - בתורה. **מפקח** - נותן בנו חוש הראייה (פוקח עיוורים). **גמול** - שכר ועונש. **ההמראה** - העברה, הממרה רצון ה'. **מפסידתו** - מוכיחה שאינו נכון. **התמרה** - התמר. **אם בבניה והטבע או בהרגל וכו'** - גידול טבעי או בהתקוותו (על-פי הרב קאפח).

מת נפטר
מהצורך לקיים
מצוות

מצוות של יום
מסרים

הגמול משתנה

שינוי במציאות

